

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)

20 septembrie st. v.

2 octombrie st. n.

Este în fiecare duminică.

Redacțiunea :

Strada principală 375 a.

Nr. 38.

ANUL XXVIII.

1892.

Prețul pe un an 10 fl.

Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.

Pe $\frac{1}{4}$ de an 2 fl. 70 cr.

Pentru România pe an 25 lei.

Idylă.

Eu.

Drăgălașe albastrele,
Câmpul tot e plin de ele,
Printre erbă le zărești,
Ca ochi dulci copilărești.

Eu le strâng, fac o cunună
Și pe fruntea ta cea bună
Lin o pun — și te privesc,
Tu me 'ntrebi la ce gândesc?

Me gândesc la o poveste
Cum n'a fost și nu mai este,
De-un făt mândru și frumos
Cu păr lung de abanos,
Cu sprincene ce se'mbină,
Cu ochi mari plini de lumină —
Și gândesc că tu ai fi,
Tu ai fi, și m'ai iubi!

El.

Dar în dulcea ta poveste
Și-o frumoasă dină este,
Dină cu părul de aur
Ce-o păzește un bălaur,

Făt frumos, care-o iubește,
Îl omorâ, o răpește,
Și în braț-o duce lin
Înspre cerul cel senin.

Peste capul lor s'adună
Stelele într'o cunună —
Ei plutesc ca niște zei
Și adânc, adânc sub ei,
Se 'nvârtește greu gemând
Întunericul pământ.

«Dragostea-i nemuritoare,
Locul ei e lângă soare!»
Strigă-un glas resonător
Și purtați de-un tainic dor
Ei se duc fără încetare

Țot mai sus! — —

Zare-albastră se întinde — —
Cu tăcerea lui cea mare
Infinitul îi cuprinde.

MATILDA PONI-CUGLER

Pablo Domenich.

Istorie militară de *Carmen Sylva*.

(Fine.)

Astfel cugetă el; dar palma îi ardea fața și plôia
nu i-o spălă. Se trînti pe pământ și mușcă ierba;
se lovi cu capul de cruce, dar ai fi diș că în vinele
lui curge aramă topită. I se părea că pieptul și
capul vor să isbucnescă. Câte odată deschidea gura
mare, simțind că se înăbușește, și se lovia cu pum-
nii în piept, ca să potă resuflă.

— Și l'am rugat cu toate astea! Și n'a ținut sémă!
Și pentru ce? Pentru că a murit pôte vr'un rănit în mâ-
nile lui? Par că n'ar fi tot aia, unul mai mult séu unul
mai puțin, decât cași pe câmpul de bătaie ori subt cu-
șit, ori...

Nu termină, căci, la ultimul cuvânt, inima-i ince-
tase d'a mai bate.

Apoi cugetă cât fusese el de bun și de cinstit și
că în scurtă vreme ar puté să nu mai fie acelaș.

Dar acea lovitură peste obraz nu-l degradase óre
în de-ajuns? Putea să cadă cumva mai jos? Se cutre-
mură. Simți atâta ură în potriua lui Don Ramon, că-i
venia să se repedă la el, să-l sugrume în pat. Dar nu,
nu așa, nu așa...

Se aședă pe o petró, pe când apa curgea de pe
hainele lui, și începú să-și smulgă firele din barbă, ca
și cum ar fi voit să și-o scóță cu totul. Avea crucea
bravilor, erá hotărit pentru cea mai mare distincție, și
să făptuiască o asemenea mișelie! Dar fapta lui Don
Ramon erá mai mișelăscă; căci Pablo nu se putea apără,
și el îl desonorase.

Își frecă ochii cu palmele, căci simția cum se urcă
sângele într'ensii. În acel timp, urî până și pe coman-
dantul, care-l umilise, pe el atât de mândru, și-l silise
să slugărescă. Cu toate astea, își iubiá mult comandant-
tul. Numai pentru densusul repurtase astă isbândă și fá-
cuse alte fapte vitejești, pentru densusul primise acea
stare umilită; pentru densusul s'ar fi aruncat și în foc!

— A! Don Vicente! Don Vicente! murmură el. Și cu toate astea, te iubesc; căci ești un eroul A! Don Vicente! Ai cerut prea mult dela mine! Dă-mă fac *una ca asta*, Don Vicente, vei pune să me impușce și apoi o să fie foarte trist!

Și infierbîntă i se urcă dela grumaji la ochi; lacrimile îi sguđuiau pieptul cu putere. Lovi cu piciorul în pământ, scrâșni din dinți, se sculă și fugi mai departe. Intr'o vale sălbatică, se rădămă de-o stâncă umedă de ploie; voiă să fie cât mai departe de Don Ramon, spre a nu-și pute pune planul în lucrare. Numai sângele l'ar fi spălat de rușine. A ucide ar fi fost să-și primejduiească însuși viața. Viața lui? Ce-i pasă! La ce ar fi trăit, vestețit, desonorat!...

Atunci, îi apărură înainte chipul logodnicei lui. Cât ar plânge ea, când ar afla c'a murit! Da, — inse cum ar cuteză s'o sărute? El își trecu peste obraz de mai multe ori mîneca plină de ploie, ca și cum ar fi voit să ștergă ceea ce i se lipise.

Dar apa cerului nu spală desonorea!

Ploia curgea în vale cu un sgomot sinistru; șiroiele de apă ce se formaseră, rostogoliau stâncile până jos și se adunau în fund, ca un fluviu spumegând. Pablo audiă sgomotul și simțiă apa picurându-i pe cefă. Eră încă așa de intuneric, că nu-și putu distinge degetele în fața ochilor. El lovi cu pumnul în stâncă pe care ședea și cugetă că sorta eră pentru dînsul mai tare și mai rece ca cea stâncă, dar că și el va ști să fie mai tare și mai rece.

Mai esistă ore pentru dînsul durere séu suferință? El nu mai știe decât de resbunare! Și valea sonoră respundea în acorduri amenințătoare, ca și cum ar fi păstrat ecoul tunurilor bubuitoare ce trâsniseră asupra-i, ca și cum și ele ar fi intonat cântul resbunării.

În sfârșit, dorile reci și palide se iviră. Pablo ridică ochii spre cer. Își simți gura amară, ochii împăienjinați de-o intristare furioasă, semănând cu Nemesis când străbate pământul plin de crime, ca să sdrobescă pe-acei ce se credeau în siguranță...

Căută crucea din 'nainte careia stătuse mult timp ingenuchiat; și, negăsind-o, ingenuchiă înaintea unei alteia, pe care eră atîrnată o coronă uscată și udă de ploie:

— Isuse Christóse! dîse el, iertă păcătosului care m'a lovit și celuilalt păcătos care n'a putut să sufere mișelia.

Tocmai atunci, norii se răriră și se înroșiră pe cer, ca niște munți înflăcărati.

Sórele resăriă.

***

E parada duminiceii. Trupele stau rînduite. Generalul Don Fernando și strălucitorul seu stat-major sosesec în galopul cailor. Cimbrul încă umed de ploie înbălsămeșce sub copitele cailor care-l calcă. Norii, înaintând încet pe cerul cenușu, se înalță ca fumul ce ese din tunuri. Ploia se scutură după copaci și picioarele cailor se cufundă în pământul înmuiat.

Generalul, vesel și mergînd la pas, trece trupele în revistă, salută și le strigă: «Bună ziua, copii!» La care i se răspunde prin strigătul: «Să trăiți!»

El îi cercetă pe toți, zărește și pe Pablo, și se miră că-l vede așa de posomorit; dar îl uită numai decăt. Apoi vin comandanții, adjotanții, medicii... Pablo e în front și presintă arma. Nimeni nu-l vede cu ce priviri se uită la Don Vicente; acesta, îl vede că nu are crucea la piept, — dar nu vede că 'n locul unde-o purtă până atunci, inima îi bătea cu putere...

Iată că sosesce și Don Ramon... Atunci Pablo îngălbeneșce ca un mort, face trei pași înainte, ia pușca la ochi, trage, și Don Ramon, lovit în inimă, întorce privirile spre el, întredeschide buzele, apoi cade de pe cal, fără a mai dice o vorbă.

Pablo atunci asvêrle pușca jos, încrucieșcă brațele, își lasă capul spre piept și așteptă liniștit să-l aresteze. Toți credeau că Domenich a inebunit, și așteptau desnodământul cu neliniște.

După prânț chiar se judecă înaintea consiliului de resloiu.

— Ai omorît cu voință pe Don Ramon?

— Cu voință!

— Ce ți-a făcut?

— M'a pîlmuit peste opraz!

Toți se priviră.

— Și ce-i făcuseși, ca să te pîlmuiască?

— Nimic.

— Te-a pîlmuit fără vină?

— Da, fără vină; jur!

— Cum se pôte?

El povestî împregiurarea, liniștit, așa cum se întemplantase. Consiliul căută să-i dea circumstanțe ușurătoare.

— Șcieai că pușca îți eră încărcată?

— Am încărcat-o eu însu-mi.

— Și-ai venit cu hotărîrea să-l omori?

— Da! Cu totul hotărît!

— Și nu șcieai că vei muri și tu?

— Șcieam.

Emoțiunea lui se trădă numai printr'o ușoră tremurătură a buzelor. Ofițerii se consfătură; dar legea eră neindurătoare.

— Măne de dimineță, tu, Pablo Domenich, vei fi impușcat.

Mușchii obrazului seu nu se mișcară; ascultă, cu ochii mari, cetirea sentinței ce-l condamnă la mórte.

Cea din urmă nópte, o petrecu aprópe întrégă cu preotul, căruia îi incredință crucea și iconița, ca s'o dea *novici* lui.

— Iconița asta, dîse el c'un suris amar, m'a apărât în potriua glónțelor, dar nu și în potriua palmelor!

În lagăr, ostașii se adunaseră în grupuri, împregiurul focurilor, și toți discutau asupra împregiurării, unii mai tare, alții mai incet, o parte laudă, alta invinuiă, după firea fiecăruia; și, când se lumină de ziua, tuturor le băteau inimile.

***

Sórele se ridică pe un cer albastru, neînorat.

Sus de Pomorastro, pe un șes, un cimitir aprópe în ruine, de unde se zăreșce golful Biscaya, între doue cóste păduratice. Albia mării albăstreșce în depărtare, incungiurată de fagi și stejari. Pământul e roșu, pe unde nu e acoperit cu flori.

Vechiul zid al cimitirului, acoperit de vegetație de mușchi și flori, bătea în roșu. Arborii seculari murmurau, aplecându-se sub adierea ușoră a mării. O pasere respândiă cântecul ei limpede prin aerul dimineței.

Atunci, pământul tremură sub pașii hotărîți și cadențați, pe când sunetul tobelor începî să se audă, și trupele înaintau, rînduindu-se pe o mare întindere; în cap, eră falnicul regiment al husarilor «Pavia y Princessa», lancierii de «Lucana», apoi artileria, compusă de Aragonezi, bărbați frumoși, bravi, cu mușchii de fier, cu ochii de jeric. Veniau apoi vînătorii «Havanah.» Noue ênși fure scoși din rînduri și așezați în apropierea cimitirului.

Așteptau astfel toți în linie; se aușiau numai câteva comande scurte, în colo eră tăcere adâncă. Așă de adâncă, încât ai fi creșut c'auși șgomotul undelor pe țermuri, séu bătăile propriiei tale inimi...

Don Vicente ordonase aprópe pe șoptite să iésă șapeurii din rënduri. Eră așă de tras la față, că pielea se părea lipită pe óse.

Un cutremur străbătú printre rënduri, și toți se uitară la preot, investmântat cu insignii sacerdotale, suind încet treptele micului altar, clădit grabnic, în mod grosolan.

Chipul Mântuitorului reieșă, sever, pe crucea lui, și părea că priveșce la ceea ce se petrece... Doue luminări de cêră ardeau fără lumină sub rașele șórelui.

Pablo fu adus cu mânilé legate.

Mergea hotărít, se ținea drept, cu ochii vioi. El ascultă rugăciunea, ingenuchiat înaintea altarului, și primí grijania cu credință și cu evlavie. Apoi, sculându-se, îmbrățișă cu privirea, în sem de «adío», tóte împregiurimile, și departe, departe, până peste Ocean...

Un ofișer se apropiă de dênșul și-l întrebă decă voeșce ceva, în ultimul moment.

— Da, respunse el. Ar vré óre Don Vicente să-mi dea mâna?

— Fără indoelă, și încă cu bucurie!

Îl conduseră înaintea comandantului; dar acolo își scutură mânilé, în semn d'a arătá că-i sânt legate. Don Vicente porunci să-l deslege. Apoi mânilé lor se strînséră cu solemnitare, pentru cea din urmă óră. Lacrimile șiruiiau pe obrazul comandantului; fața lui Pablo eră senină.

Fără-a se opune, Domenich priví zidul și, întorcându-se încă odată spre Don Vicente: *Ahora?* (Acuma?) întrebă el c'un glas limpede.

Acesta își inclină capul. Atunci Pablo înaintă spre șapeuri, le făcú la fiecare câte un semn cu mâna și le dișe adío. Ei plângeau.

Apoi rădêmându-se cu liniște de zid, se uită încă-odată la șóre, și singur el, cu voce tare, comandă:

— *Fuego!*

Pușini remaseră cu ochii neudați de lacrimi, și în timp de mai multe minute, toți acei viteji adunați pe colina Somorastro căutau însedar să-și revie în fire. În sfêșit, generalul comandă să defileze trupele pe dinaintea cadavrului.

— Vail La ce mai trebuie și asta? întrebă Francezul cu temere.

— Da, copilul meu, trebuie, pentru disciplină. Dar colo, în biserică, e întins cadavrul lui Don Roman. Toți ofișerii mei vor defilá pe lângă el, ca să nu uite nici odată, că nu trebuie să insulte pe acela, căruia nu i se póte da satisfacere...

TH. M. STOENESCU.

Vatra casei nu este înșositoare; ea póte deviní un tron, de pe care o femeie guvernéză lumea.

*

Un vis frumos adese ori e o mare mângăiere în nenorocire.

*

Nu trebuie să faci ceea ce-ți place, ci să-ți placă ceea ce ai făcut.

*

Fericirea este aprópe tot așă de nebună ca și amorul.

Paul Forestier.

Comedie în 4 acte și în versuri, de *Emile Augier*.

(Urmare.)

PAUL.

Curios mai ești, Adolfe, că te turburi. Ai mândria De-a 'nfruntá ce dișce lumea; și-apoi, după ce te iei? Dup' obrăznicia unei curtesane...

ADOLF.

Fie-a ei

Ori a altora, d'acuma s'a sfêșit...

MIHAIL.

Mai bine du-te.

Nu poți fi Lauzun, ei bine, țerile necunoscute Într'un Lovelace cu timpul or să te preschimbe. Deci, Cale bună și isbândă; poți desêră-acum să pleci...

ADOLF.

Đeu ce vesel ești...

MIHAIL.

Se póte... Nu, vorbind prieteneșce,

Tu te plângi de-o mare lipsă d'aer mai deschis?

ADOLF.

Fireșce...

MIHAIL.

E șciut că toți streinii în Paris de curú sosesc, Dobândesc distincțiunea... Cred că-i lucru prea firesc S'o avem și noi la dênșii... Altfel, nu e de mirare, Prea distins să pari, de pildă, în Germania...

ADOLF.

Îmi pare

Că pricep...

MIHAIL.

Devii escentric... Numele ce porți va fi

Bine priimit... un nume...

ADOLF (*țanșoș*.)

Care póte strălucí:

Adolf de Beaubourg... așă e? Gentilom francez, și care...

MIHAIL.

Din isbânde, în isbânde sbóră drept prin lumea mare...

ADOLF.

Verși în inimă-mi un balsam... îmi deschídi un orizon..

A! me duc, dar de-astă-dată ca să cuceresc un tron!

Meseria mi-am găsit-o și nu voi mai părăsi-o.

Mesțere, me fac d'acuma Gentilom strein. Adío

Și la revedere!.. Paul, remas bun... D'acum târdíu

Crede să me întorc...

MIHAIL.

Angela!...

ADOLF.

Mai remâi puțin, căci țiu

S'o salut...

Scena IV.

Aceiași, ANGELA.

ANGELA.

Ești bine, tată? Paul, șigur, o să ierte Cam pêtruns în sanctuarul...

ADOLF (*salutând.*)
Domnișoră ...

MIHAIL.
Să te certe

Dênsul ? și pe cine tocmai ? ...

PAUL (*Angelei.*)
Credi ?

ADOLF.
In fine plec și sper ..

Ve salut ...

MIHAIL.
Lauzun, adio ...

PAUL.
Buckingham! ..

MIHAIL.
Bassompierre!

ADOLF (*cu modestie.*)
Richelieu ... (*Ese.*)

Scena V.

PAUL, MIHAIL, ANGELA.

MIHAIL.
Călătorie bună, — amice ...

ANGELA.
Se pornește

Undeva ?

MIHAIL.
Distincțiunea bietul om o urmărește
Și se duce s'o vâneze ...

ANGELA.
Și-o să vie 'ncai cu ea ?

MIHAIL.
Cine știe ? ... Așa dară astăzi Angelina mea
E cu noi ...

ANGELA.
Până diseră ... Nu-i ți ore ed eşire ?

MIHAIL.
Paul, ia veți tu, Angelei ce anume mulțămire
Am puté să-i facem ? ...

ANGELA.
Tată, eu m'aș mulțămî să fim
Ađi cu toții strînși la Leea ...

PAUL.
Pentru ađi nu pot ...

MIHAIL.
Poftim!

Și de ce, me rog ?

ANGELA.
Deu, Paul, pentru ce ?

PAUL.
Am intêlnire

Cu ...

ANGELA.
Și tocmai astăzi, Paul, când e ăiua-mi de eşire ?

PAUL.
Când mi-am dat cuvêntul, nu șciu mintea in acel moment
Unde ...

MIHAIL.
Nu mi-ai spus nimica ...

PAUL.
Sunt așa de neglijent ...

MIHAIL.
Naiba să te ia ...

ANGELA.
Pe ăiua d'astăđi nu sânt mulțămîtă ...

MIHAIL.
Cel puțin până la Leea du-o, — fă-o fericită ...

PAUL.
Eu, la ? ..

MIHAIL.
Ce-ți stă dimpotrivă ? ..

PAUL.
Nu șciu de se cade ...

MIHAIL.
A! ...

Ce-are-a face ? Du-te. Marta-e ocupată. Eu aș vra,
Dar reumatismul ...

ANGELA.
Lasă, că Firmin o să me ducă ...

MIHAIL (*necăjit.*)
Atunci dar ...

PAUL (*cu grabă.*)
Firmin lipsește ...

MIHAIL (*riđênd.*)
Credi ?

ANGELA.
De ce riđi ?

MIHAIL (*lui Paul.*)
Hai te-apucă

De 'mbrăcat ... ca să iei locul lui Firmin ...

PAUL (*aparte.*)
De e acasă,
Că n'am fost la ea de voie Leea 'ncalte va află ... (*Ese.*)

Scena VI.

ANGELA, MIHAIL.

ANGELA.
Bietul Paul, greutatea ce-i-o dai, pare-a-i displace ? ..

MIHAIL.
Ce-ți inchipui tu acolo ? dimpotrivă, îi prea place ...
Me 'ntrebai adinióre pentru ce zimbesc ? Eră
Că Firmin e jos in sală și că fiul meu mințîă ...

ANGELA.
Uite! ... Și 'n ce scop acêsta ? ..

MIHAIL.
Negreșit, de frica mare,
Să nu-l lase servitorul făr' acêstă 'nsărcinare.
Veđi dar bine, dragă-fată, că, cu tine-i place-a fi ...
Asta nu te mulțămêșce ?

ANGELA.
Cum ? pe mine ? Poți gândi ? ..

MIHAIL.
Nici pe mine ...

In luna de miere.

ANGELA.

Dar atuncia, pentru ce o ocolire
Curiósă ca acésta?..

MIHAIL.

Eu cred că... nu vrea de șcire
Să ne dee... Hm, in fine, să vorbim de altceva.
Trebue, in al teu cuget, să te fi-i gândit cumva
Cât de puțintel, vr'odată, la dificultăți ce are
Starea ta de aji, copilă...

ANGELA.

Ce dificultăți, ce stare?

MIHAIL.

Nu ești tu, orfană?

ANGELA (*c'o duiósă imputare.*)

Tată!... eu, orfană, tată... eu?

MIHAIL. (*adânc mișcat.*)

«Tată!» vorbă-atât de dulce ce-ai rostit, copilul meu,
Cu atâta duiósie, inima nu 'ntinerește...
Inse, draga mea Angelă, totuș trebue... gândește,
Să 'nțelegi că trista-mi casă făr' o mamă de iubit,
Pentru-o tineră copilă nu e loc prea potrivit...
Nu-i așa?...

ANGELA (*mișcată.*)

Fără 'ndoielă...

MIHAIL.

Și pe urmă iarăș, dragă,
Viéta ta, in mănăstire, n'o să ți-o petreci întrégă...

ANGELA.

Până 'n ȃiua nunții mele de acolo n'o să es,
Bunul simț mi-a spus acésta mai de mult și-am înțeles.
Veđi vr'o greutate 'n asta?...

MIHAIL.

Negreșit că e, și-anume
De-a-ți găsi partidă fără să te-arăți un pic in lume...

ANGELA.

A-mi găsi... dar bine, Paul?...

MIHAIL.

Paul?...

ANGELA.

N'am fost ori și
când,

Ca logodnă-a lui Paul in al dumatiale gând?...

MIHAIL.

Și eu care dam ocoluri pregătind-o pe departe!...
Ce drept inima pășește! calea scurtă e-a sa parte...
Da, tu mi-ai ghicit gândirea o! neprețuit odor!
A ve insofi, acesta este-al vieții mele dor!
Și n'am țință urmărită c'o privire mai fierbinte,
Decât să me ved cu totul tată-al teu... Mi-aduc aminte,
Da, acesta fu, acesta și al mamei tale dor
Când pe tine, -- a ei comóră, m'a lăsat moștenitor...
E și ultima speranță scumpă bătrâneții mele...

ANGELA.

Cum? speranță numai? Ce fel? pot fi niscai piedeci
grele?

Dumneata îmi dai porunca... eu... ascult prea fru-
mușel...

Nu rămâne decât Paul...

MIHAIL.

Nu rămâne decât el...

ANGELA.

Bămuești să nu primescă?...

MIHAIL.

Nu. Dar ori și cum e bine

Să-l vestim...

ANGELA.

De ce? Fii sigur, te-a ghicit tot ca și
mine...

MIHAIL.

Să-ți fi spus?

ANGELA.

Nu, dar a năstre inimi, una d'alta sânt
In inima dumatiale intr'un prea aprăpe-avent
Ca să nu se înțelégă... Cum? cu alții insoțire?
Dar de dumneata atuncia n'ar fi óre-o despărțire?

MIHAIL.

Da, te cred, comóră scumpă și oracol nestemat.
Intr'atât îmi ești de dragă, că ar fi nespus păcat
Decă inimile văstre, in acest cămin unite,
Nu s'ar fi topit intr'una, pentru veci nedespărțite...
A mea inimă vibréză, o! copiii mei in voi!...

ANGELA.

Când dar ne unești?...

MIHAIL.

Să fie Paul liber și apoi;
Vream să ȃic, că are-atâta lucru mult ce timpu-i fură,
Că deocamdată este intr'o mare 'ncurcătură;
Dar îi am acum cuvântul că de 'ndată ce-o scapă,
Intr'atât de nebunește lucru nu va mai luá...

(*Trăgând cu urechea.*)

Vine...

ANGELA (*cu vioiciunc.*)

Plec să es nainte-i...

MIHAIL.

Dar nici un cuvânt!...

ANGELA.

Fireșcel!
N'aș mai ști ce fel de față să mai fac apoi, gândeșcel!
(*Ese prin stânga.*)

(Va urmă.)

RADULESCU-NIGER.

Proverbe.

Numai o femeie te póte vindecá de o altă fe-
meie, pentru că știut este, că numai diamantul și cuiul
póte scóte diamantul și cuiul. (Románesc.)

Căsnicia bună e o vecinică lună de miere.
(German.)

Un fir de bunăitate face mai mult decât o funie de
violență. (Egíptean.)

Când vorbești din inimă, n'ai nevoie de miere.
(German.)

Florile adă unii cel bun. (German.)

Bibliografie.

Biharvármegye oláhjai s a vallás-únia. Irta Bunyitay Vincze, a Magyar tud. Akademia levelező tagja. Bupapest 1892. (Românii din comitatul Bihorului și uniunea religioasă de Vincențiu Bunyitay, membru corespondent al Academiei științifice maghiare. Budapesta 1892.)

(Urmare.)

Se atinge de rolul voievozilor și chenezilor, autorul ține, că aceia au fost conducătorii și solii unor omeni mai săraci, pentru cari căutau la domnii de pământ lucru și loc de aședare. Acei voievozi și chenezi întreprindeau cu omenii lor a împopora vr'un sat pus-tiit, séu a stérpi vr'o parte de pădure și a face sat acolo. Cum vom vedé mai incolo chiar din datele autorului, voievozii și chenezii românești din Bihor au avut rol cu mult mai însemnat, decât se presupune aci.

În anul 1341 află autorul un dat mai determinat nu numai despre esistența de comune românești în Bihor, ci și despre modul înființării lor. Atunci adecă, împărțindu-se bunurile între membrii familiei Czibak, unuia dintre ei, lui Nicolau și succesorilor lui se concede, să pôta aduce Români între Ūrgeteg și Keszteg. Episcopul Demetriu memorat mai sus concede preot românesc judeului din Fel. Venter cu scop de a împopora acea posesiune, iară episcopul Dominic oprește pe succesorii sei, să nu impedece pe voievozii Nicolau și Mihaiu a aduce nescariva străini în posesiunile donate Bonafalva, Toplicza și Kerestienfalva.

«Tôte aceste comune se înființază acuma», ȳice autorul, apoi continuă, că ținutul «Lok» dintre Mezó-Teleg și Hagymádfalva a căpétat primii sei locuitori români în an. 1359. În acelaș mod s'au împoporat și satele capitulului orădan cu Români, cari în anul 1374 erau sub chenezi. Prin invasiunea Tătarilor din an. 1241, prin luptele oligarhilor (1290—1317) și prin ciumă (circa an. 1348) a scăđut numărul poporațiunii din Bihor; deschiderea minelor din districtul Beinsului și edificarea de biserici și fortărețe recereau brațe lucrătore precum și noue resurse de venituri; de aceea domnii de pământ au fost avisați a aduce Români în locurile muntose, de care se feriau Maghiarii.

După autor, tôte coloniile românești din Bihor cunoscute până la finea secolului XIV erau aședate în regiuni muntose, inse și aici în numer mic. Dênsul numește numai 9 sate românești din an. 1374 în dominiile capitulului orădan; în ale familiei Czibak din anul 1341 numai 3, și ȳice, că cele mai multe au fost negreșit în provincia Beinsului, unde numește 6; ținutul Lok în an. 1395 numeră numai 6 sate românești. Coloniile deja aduse nu se puteau legá totdeuna de acelaș loc, căci poporul se mutá mai bucuros cu turmele sale dela o păsiune la alta; de aceea locul și numele celor dintei sate românești nu remănea constant; multe comune de mai nainte nu mai ocu, mai târđiu în documente, căci și-au schimbat séu locul séu numele.

Raporturile voievozilor și chenezilor față de domnii de pământ au fost stabilite prin contracte séu convențiuni. Cele mai multe favoruri s'au referit naturalmente la anii dintei ai colonisării, dar în ce au consistat acela, nu ne șcie spune autorul, neavând nici un document contimpuran pentru Bihor, de aceea se razimă numai pe analogii.

Despre raporturile iobagiale, comunale și bisericesti ale coloniilor deja aședate, autorul are mai multe date. Dênsul schițază cuprinsul a doue diplome dela

episcopul orădan Ioan, una din an. 1402, alta din an. 1404 confirmate și de alți episcopi următori și chiar de regina Isabela. Acele diplome sânt comunicate întregi în limba originală latină în istoria episcopatului orădan, unde autorul își exprimă părerea, că din datul acelora lipsește o cifră din locul ȳecilor, probabil 4, pentru că în anii 1402 și 1404 n'au esistat nici un episcop orădan cu numele Ioan.

Episcopul ȳice în diploma primă, că predecesorii sei au ascurat Românilor ôreș-care libertăți, dar numai provisorie. Autorul observă, că n'a putut fi vorba de libertăți politice, ci numai de ôreș-care avantagie materiale, care inse cu privire la împregiurări și la pozițiunea iobagilor maghiari au fost adevărate libertăți.

Românii ar fi trebuit să presteze decime din porci, dar episcopul concede, ca cei ce au ȳece porci séu și mai mulți, fie macar o turmă întrégă, să ȳee numai un porc la an; dela cei ce aveau mai puțini de ȳece se luá doi denari de cap, iară cari aveau numai 1—3, nu solviau nimica. Din oi se prestau decime substitutul de quinquagesima și fumărit, inse câte capete, nu se află însemnat.

Românii din dominiile capitulului orădan încă prestau decime din oi și din porci. La capitul și chenezii erau obligați a da decime din oi și din porci după convențiune, care inse nu s'a descoperit până acuma. Afară de acestea, fiecare chenez prestá după datină câte jumătate de covor (medium lodicem), un straiu de șea (filtrum) și un caș, iară toți Românii la olaltă un cal. Chenezii episcopului la început au dat asemenea covore și șapte gube (lodices et septem bivras seu gubas), care inse le-a iertat și relăsat memoratul episcop Ioan.

Din natura prestațiunilor amintite deduce autorul, că pe atunci Românii s'au ocupat numai cu păstoritul; de cultura agrilor, séu chiar a vielor nici o urmă. Agențele chenezilor n'au încetat cu aducerea coloniilor, căci ei au remas lângă poporul lor, devenind judecătorii și administrătorii lor.

În diplome se amintesc adese ori districte românești cu legi vechi și aprobate. Atare a fost în Bihor provincia Beinsului, ale cărei instituțiuni le schițază autorul după a doua diplomă a episcopului Ioan.

Fiind că sânt de părere, că diplomele amintite ar trebui să se publice întregi și în traducțiune românească și să se comenteze, însemn aci numai, că episcopul dispune: să se alegă din chenezii provinciei doispreȳece chenezi jurați, cari împreună cu voivodul, séu cu vicevoivodul să judece cauzele tuturor litiganților; apelațiunea să se facă la curia episcopală oradană. Alegerea celor doispreȳece să se facă după ordine și număr dintre toți chenezii provinciei escepționându-se cei prea bėtrâni, debili și bolnăvicioși, precum și cei neintregi la minte și tinerii în jos de 25 de ani. Din acéstă dispozițiune din urmă resultă, că cheneziatul a fost ereditar. Românii aveau drept de a-ș testá averile la consăngeni și în lipsa acestora la biserici. Castelanelul putea să ia din remas numai un junc de trei ani.

(Va urmă.)

TEODOR ROSIU
emerit profesor gimnasial.

Dnei †††

De minuni trecut-a vremea
Astăđi scepticii ne 'nvétă;
Insc dómna . . . operéză
Dilnice schimbări la față

SALON.

Dintr'o vieță de flăcău.

I se trimisese doue fotografii.

Una erá o fată de o frumusețe rară, săracă; alta urită, bogată.

Se gândia pe care să ia din doue:

Cea săracă n'are zestre și el e sărac; deci cum vor puté trăi?

Bogata erá urită; nu-i venia s'o ia nici pe acésta.

Intr'o parte: ochi negrii, privire dulce, obraz bine făcut... frumusețe deseversită!

Dincolo: aur, lucș, plăceri nesfērșite in mijlocul averei.

Amēndoue erá să-l facă fericit, dar fiecare intr'un fel deosebit.

Uitându-se la cea frumoasă, își perdū cugetarea in lumi fictive, singur cu dēnsa unde totul esalá fericire, unde totul suridea... și de căți nu erá invidiat! dar... ce păcat! și ea ca și el erá săracă!

Indată zestrea celeilalte i se presentă inaintea ochilor.

Se vedea bogat, avēnd tot ce-i trebuia, fără ca să-i mai lipsescă ceva; dar ea... ea erá prea urită!

Sacrificiul erá mare pentru ori-care din ele.

Nu se indurá să lase pe nici una.

A! decă el ar avé avere, n'ar mai sta câtuš de puțin la gânduri, căci ochii aceia mari negri spuneau așa de mult! el îi înțelegea așa de bine! dar săracia îi traducea așa de prost!

A stat mult, s'a gândit mult, și nu șcia ce să facă: Intr'o parte îl tentá frumusețea, in cealaltă averea.

Lupta erá mare, dar la urmă trebuia să cedeze uneia din ele.

Dar cum să facă? pe care s'alégă? cine ar fi in stare să-i dea un sfat ca să apuce pe adevēratul drum?

Inima se pronunțase, dar rațiunea spusese inimii să facă bine să se ție in rezervă.

El, sērmanul, se gândia să impace și pe una și pe alta; dar nu se putea.

In cele din urmă luă o decisie.

— Da, voi alege pe cea bogată. Alt n'am ce să fac; cel puțin știu că scap de suferințe și miserie, cari au fost nedespărțite de mine de când m'am născut.

Dar ce va dice lumea?

Me va privi ca și când m'aș fi vëndut, căci n'am avut in vedere decât zestrea... A nu! ar fi prea grea acésta lovitură! Aș suferi prea mult...

Și ea, așa de urită! ce vieță va duce cu mine?

Se uită la cealaltă.

Mai bine să iau acest ānger! Voi avé cel puțin mulțumirea sufletescă că n'am luat-o decât numai pentru persōna ei: Amorul pentru bani e amor interesat; amorul pentru spirit e amor de cap; amorul cel mai curat e acela, care nu se referă la nici-una din aceste doue; și cu un asemenea amor voi să iubesc acésta ființă, care mai mult decât sigur că me va face fericit, căci cred că me va iubi și dēnsa.

Se gândi iar.

Dar... sūntem săraci amēndoi!... suspină și privirea îi fugi dincolo.

Își trecū mâna pe frunte și privi fics in tavan.

— Ori ce-ar fi, voi luă pe acésta! Ce-mi pasă de ce va dice lumea.

«Nu sūnt eu cel dintei și nici n'am să fiu cel din urmă care ia o nevastă pentru zestre.

«Am suferit destul pentru a me mai gândi că aș mai puté suferi încă de aci inainte. Cine-mi cunoșce vieța, nu me va acasă; de ceialaltă puțin îmi pasă... și apoi; când ai bani, ești fericit.

«Totul in ziua de ați e banii.

«Cu dēnșii ai tot, iar fără ei nimic.

«Ori-ce sentiment e inābușit la șgomotul aurului.

Luă fotografia bogatei și se indreptă spre ușe; când puse mâna pe clanță, se opri.

— Nu pot!... Mi-e rușine mie să me presint la acésta femeie. Mi s'ar părē că citesc in ochii, mei că o iau numai pentru bani.

«A nu! ar fi prea degradator! Nu me pot umili atât!

Lăsă fotografia ce ținea in mână, și luă pe a doua. Privirea-i zimbiá și ceva fericit erá in tótă ființa lui.

— Da! voi luă-o pe acésta! Va ști să me facă și ea fericit; cu tóte că e săracă.

«Mai bine să indur miseriile vieții lângă un ānger, decât să inot in bogăție alături cu un demon.

Strînse fotografia la pept, o sărută cu foc și...

.....
se deșteptă.

Sórele resărise de mult.

Gr. MĂRUNȚEAN.

.....

Tutunul lui Bismarck.

Pe când principele Bismarck se află in Kissingen, făcea excursiuni dese pe jos, seu cu trāsura prin regiunile invecinate.

Odată mergea in landou spre Rhön. Când trāsura treci de orașelul Neustadt, principele întelneșce pe un țeran care mergea încet cu căruța lui mare, hodorigită și patriarcală. Bismarck se opreșce și se adreséză țeranului:

— Dragă prietene, fi bun și fă-mi loc lângă dt; a voiesc să mergem amēndoi impreună.

Țeranul se dete nițel la o parte și făcū și principei loc pe scândura de dinainte, care serviá și de coș și de capră.

Mai întei țeranul erá nedumerit și sfios, dar la urmă vedēnd că «domnul» îl intrébă de una și de alta, deveni mai indrāsneț.

— Cum mai trăiți pe aici, pe la țera? îl intrebă ex-cancelarul.

— Bine și reu, cum dá Dđeu, șcii dta ca ómenii săraci.

— Ai nevastă, copii?

— Am 7 copii sānetoși și voinici ca paraleii.

După un șfert de cias principele se coborī din căruța și intrebă pe țeran:

— Ce să-ți plătesc că m'ai adus până aici?

— Ce să mi plătești, dragă domnule? Nimic. Dar decă vrei să-mi faci un binc, spune-mi unde-i cărciuma cea mai apropiată ca să-mi cumpēr niscai tutun.

— Stai nene, să nu cumperi tutun, că o să-ți cumper eu, díse Bismarck după ce luă adresa țeranului.

Țeranul și excancelarul se despărțiră dāndu-și mâna ca niște vechi cunoscuți.

După câteva săptămâni țeranul primii prii poștă 12 pachete din cel mai fin tutun, pe care îl fumază și principele. De atunci țeranul fumază cu cea mai mare evlavie «tutunul lui Bismarck» căci aușise pe urmă cine eră domnul pe care îl suise în căruță.

In luna de miere.

— La ilustrațiunea de pe pagina 449. —

Certele mai mici fac dragostea mai mare. Se ȳice, că cei ce nu s'au sfădit înainte de cununie, după aceea cu atât mai mult fac acesta.

Tinera părechie de șvabi, ce reprezintă ilustrațiunea din nr. acesta, par că 'nainte de cununie nu s'a certat de fel, căci iată-o în luna de miere, uitându-se dăr unul la altul.

Dar mânia lor nu prea este ȳititoare. Hans se uită de-a furis și cu părere de reu la ea, iar Kadi i aruncă din cōda ochiului o privire galeșă, ce par că spune, că s'ar împacă bucuos.

Nici nu vor sbură multe minute, până când mânia lor va trece cu totul și pacea va fi sigilată cu un torent de sărutări.

LITERATURĂ și ARTE.

Știri literare. *Di Berger*, cunoscutul autor german, a sosit din Stuttgart la București, spre a face studii pentru o lucrare, o dare de sēmă amănunțită asupra României, cu deosebire în ce priveșce avuția ei națională. — *Di Alesandru Pop*, profesor la liceul din Bērlad, a publicat la București o lucrare intitulată: «Desbinarea în biserica Românilor din Ardeal și Ungaria, 1697—1701.»

Un poet român bolnav. Sânt aprōpe doi ani, de când unul din poeții nostri mai bine cunoscuți, dl Miron Pompiliu, suferă de bōlă de nervi. Acesta bōlă numai l'a făcut imposibil d'a-și continua cursurile de profesor în Iași, dar totodată l'a reținut mult și de pe terenul activității literare; de atunci n'a mai putut să scrie nimica pentru fōia noastră, al cārei colaborator intern a fost odată și la care — ca ffu al Bihorului — totdeuna a lucrat cu plăcere. ȳilele trecute inse stimatul nostru amic ne-a făcut o surprindere prea plăcută: ș-a reneput colaborarea la «Familia.» Din o scrisōre ce ne adresēză din Meran aflăm cu bucurie, că e mai bine. A petrecut primăvera și tōtă vēră la Wōrishofen, la renumitul hidropat preotul Kneipp; iar de trei săptămâni se află la Meran, în stabilimentul unui medic. De acolo ne trimite trei poesii, pe cāre le inșoteșce cu următoarele cuvinte pline de duiōșie: «Nici un jurnal românesc, nici un om cu care să schimbă o vorbă românescă, numai cine-a pățit, simte ce vrē să ȳică asta. M'am gândit atunci la «Familia», cātă plăcere mi-ar aduce în mijlocul acestei străinētăți ș-acestui urit nemărginit. Indată am rescolit prin niște hărțōge ce le-am luat cu mine și gāsind câteva aruncături de condeiu, m'am apucat și am intocmit acele risipituri.» Faptul, că vechiul nostru colaborator se pōte indeletnici iarăș cu lucrări literare, arată că e pe calea însănētoșirii, la ce îl felicităm din tōtă inima, urându-i vindecare deplină cât mai curēnd. Una din poesii va urmā în nr. vītor, celelalte mai tārdu.

Din Comediile Vieței. Acesta e titlul unui mic volum de nuvele, ce dl Gr. Mărunțean a publicat de

curēnd la București. De oră ce aprōpe tōte bucățile din acesta colecțiune au apărut întēia-oră în fōia noastră, cettorii noștri le cunosc bine. Autorul lor este unul din acei scriitori tineri ai noștri, cari imitând modelurile franceze, șcfu să ne povestēscă sujectele lor în formă ușōră și 'n mod petrecător, precum se vede și din specimenul ce-l reproducem în «Salon.» Constatând acesta, regretăm că autorul a vērit în volumul seu, sub titlul «Naturalism» și câteva piese, care atacă buna cuviință și chiar simțul moral. Menirea unui scriitor român nu pōte să atingă acesta direcțiune, căci sântem un popor tiner, pe care tocmai moralitatea ne pōte redicā. Prețul 2 lei; pentru preoți, invēțatori și studenți 1 leu.

Copia Evangheliarului. Ministrul instrucțiunii publice din România a primit din Londra copia manuscrisului Evangheliarului ce se află în British Museum. Copia este făcută de dl dr. Gaster. Ea se va tipări și va fi precedată de o introducțiune și urmată de un glossar, făcute de dl dr. Gaster.

Cărți de școlă. În editura librăriei Enric Zeidner în Brașov au apărut următoarele cărți de școlă aprobate de ministeriul de culte al Ungariei: «Carte de cetire» pentru școlile primare române, prelucrată după mai mulți autori, de Georgiu Zaharia invēțator. Partea I pentru anul al 3-lea de școlă, prețul 24 cr.; partea II, pentru anul al 4-lea de școlă, prețul 28 cr. Ambele sânt legate și au intercalate în text mai multe ilustrațiuni. Se află de vēndare în tōte librăriile din țēră.

ȳiare noue. *Monitorul societății filatelice române* este titlul unui ȳiar ce a început să iēsă la București în limba română și franceză, sub direcțiunea dlui C. Butculescu, ocupându-se de cestiuni indicate în titlu. — *Ecoul*, ȳiar cotidian, a apărut la Galați.

TEATRU și MUSICA.

Teatrul Național din București a publicat programul societății dramatice pentru începutul stagiunii 1892—1893. Din afișul ce primim, aflăm, că stagiunea se va deschide la 26 septembrie st. v. cu piesa «Despot vodă» dramă istorică în versuri în 5 acte de V. Alecsandri. Afară din piesele ce compun repertoriul Teatrului Național, cele dintēiu piese noue ce vor urmā după acesta, vor fi: «Ștefaniță vodă» tragedie națională istorică în versuri, în 5 acte și 3 tablouri, de Iosif Vulcan; «Polyeuct» tragedie în 5 acte de P. Corneille; «Onōrea» dramă în 4 acte de H. Suedermann; «George Dandin» comedie în 3 acte de Molière; «Impricinații» comedie în 3 acte de Racine; «Reposatul Toupinel» comedie în 3 acte de A. Bisson; «Marele Galleotto» dramă în 4 acte de I. Echagaray. Precum ni se scrie, «Ștefaniță vodă» se va jucā la sfērșitul lui octombrie st. v.

Opera și operetă română în București. Cetim în «România Musicală» din capitala română: În curēnd vechiul templu al lumini, vechiul Atheneu, care a servit culturii românilor o jumătate de secol, astăȳi transformat într'un splendid teatru, va fi inaugurat cu Opera Română, sub auspiciile românilor, formată de un român. Acestă vechie sală, abandonată de când cu noul Atheneu, astăȳi străluceșce magnific prin frumuseța stilului, prin bogăția ornamentelor și prin artistica împărțire a locurilor, scenei și ochestrei. Sala, de și nu e mare, inse garnisită cu trei rânduri de loji, cu trei balcōne în anfiteatru, în stilul operilor din Viena, a Operei-comice, a teatrului Odeon, și Teatre de Gimnase din Paris, formēză un frumos și fōrte elegant buchet. Tōte locurile,

până la cel din urmă dela galeria a patra, sînt atît de bine împărțite, încît vederea scenei nu este împedicată de nimic. Scena este naltă și spațioasă, proporțional cu sala teatrului. Cabinele artiștilor, de sub scenă, sînt destul de nalte și bine împărțite. Locul orchestrei este făcut după planul orchestrei, Wagneriane, din Beireut. Ea este cu mult mai jos ca parterul astfel că artiștii vor fi invidibili și numai șeful orchestrei va avea scaunul seu mai sus, in nivel cu scena. Sub intregul spațiu al orchestrei, este formată o boltă, care servă de rezonanță, in vederea acusticii. Atît parterul, cît și tôte rîndurile de loji și galerii au la spatele lor saloane spațioase pentru ca spectatorii să petrecă in intracte. Lîngă aceste saloane sînt altele, cari de sigur vor servi de bufete. Scările tôte de marmoră, sînt foarte comode pentru urcare. Instalațiune electrică pentru tôte necesariile teatrului. In scurt, teatrul este de o frumusețe rară, care va fi gata mai nainte de Crăciun, când bagheta maistrului român Stefanescu, va da semnalul Operei Române. Dorim succes pentru frumoasa întreprindere și fie sigur că publicul român va ști să aprecieze pe cei ce binemerită in artă și muncă.

Altă trupă de operetă română in București. Dl Wachmann e in tratări cu direcțiunea Teatrului Național pentru formarea unei trupe de operetă română. Direcțiunea teatrului a admis ca cu incepere dela 1 ianuarie, trupa de operetă a dlui Wachmann să cânte de trei ori pe săptămână la Teatrul Național.

Concertul dlui Traian Mureșan la Brasov, cu concursul dșorei Leontina Gärtner, s'a ținut in sâmbăta trecută cu următorul program: 1, Aria din «Carmen» de G. Bizet, solo bariton. 2, »G. Dur Concert» de D. Popper, solo cello. 3, »Mare Ariă din Hans Heiling», de T. Marschner, solo barit. 4, a) »Aria din Tănhäuser «Abendstern», de R. Wagner. b) »Ariă, Regele din Lahore», de I. Massenet. c) »Mädchen mit dem rothen Mündchen» de R. Lassel, solo bariton. 5 a) »Aria» (Nina) de Pergolese și b) »Tarantelle», de D. Poppar, solo cello. 6, a) »Nu plînge» de I. Mureșian și b) »Ochi albaștri» de L. Denza, solo bariton. Acompaniarea de domnul profesor Rudolf Lassel. Concertul a reușit bine. Dl Traian Mureșan a primit doue cununi de lauri, dintre care una are panglică cu culorile săsești. Tînera artistă română, dșora Leontina Gärtner, a fost distinsă cu o liră de flori.

Reprezentăție teatrală in Blaș. Astăzi sâmbăta la 1 octombre se va da la Blaș o producțiune teatrală in otelul «Univers», in favoarea înființării unei Reuniuni de meserieși-sodali in Blaș. Piesele: a) »Pălăria Ciasornicarului», comedie in 1 act de E. de Girardin, localisată de Dorian. Persoanele: Iulian Trandafirescu, dl Emiliu Oltean; Elena, soția lui, dra Maria Strejan; Aureliu Trandafirescu, dl Victor Preda; Susana, camerieră, dra Elena Oltean; Petru, servitor, dl Aureliu Maniu; Răhovan, ciasornicar, dl Ioan Marcu; un portar, **. Scena se petrece intr'un oraș in Transilvania. b) »Ruga dela Chișetiu», comedie populară in 1 act, cu cântece și joc de Iosif Vulcan. Persoanele: Ion Ursuț, plugar, dl Ioan Rus; Raveca, soția lui a doua, dna Iuliana Barna; Paraschiva, fiica lui, dra Elena Icloșan; Trăila Coșteian, fecior holtei, dl Aureliu Maniu; Achim Ghiju, prietinel lui, dl Augustin Gruita jun.; Efta Marcu, plugar, dl Emiliu Oltean; Rusalina, nevêsta lui, dra Maria Strejan; Costa Hêrșu, insurățel, dl George Rozor; Gruia Goruianu, cismar, dl Demetriu Icloșan; Sloim, precupeț de tîrg, dl Ioan Marcu; Lica Sica, plăeș, dl Basiliu Barna sen.; Chira Crăciun, conducătorul corului, dl Victor Preda.

Chinezul, coriști, coriste, popor. Scena se petrece in Chișetiu la rugă.

Reuniunea română de cîntări din Petromani, comitatul Timișorii, ale cărei statute nu au fost aprobate de minister, dar' cu tôte acestea a funcționat, a fost dizolvată prin pretorul suprem cu putere brachială. S'a născut un mare tumult, care numai cu mare necas a putut fi înăbușit. In contra mai multora s'a introdus procedura penală.

Artiste străine la București. Sarah Berhardt, celebra tragediană franceză, va merge in luna lui ianuarie la București pentru ca să dea câteva reprezentațiuni in Teatrul Național. — Rizzi, renumita comediană italiană, care in timpul din urmă a jucat cu mare succes la espoșiția teatrală din Viena, in luna lui decembrie va da o serie de reprezentațiuni tot in Teatrul Național.

Mascagni la Viena. Diarele din Viena ne spun, că poporațiunea din acel oraș nu mai pôte de Mascagni, cunoscutul autor al «Cavalleriei rusticane.» Unde stă și unde se duce, lumea îl aclamă prin urale. Dilele acestea dînsul a dirijat in persoană orchestra operii «Amico Fritz.» Ovațiuni peste ovațiuni, rechemări, corône, buchete, cadouri, astfel s'au manifestat vienezii pentru tînerul componist. Foiletoniștii celor mai mari diare din Viena («Freie Presse», «Wiener Tageblatt») se exprimă cît de bine de musica lui Mascagni. Abiă 32 de ani și atîta glorie!

Musică populară. Dl Ioan Vidu, invetător in Lugos, care are mai multe compoziții musicale reușite și cîntate cu succes de corurile plugărești din Banat, a dat la lumină doue arangiamente noue: «Moțul la drum» cor bărbătesc și solo. «Bobocele și inele» cor bărbătesc, pe care le recomandăm cu plăcere atențiunii corurilor nôtrec. Prețul ambeior 40 cr., plus 5 cr. porto poștal.

BISERICĂ ȘI ȘCOLĂ.

Știri bisericești și școlare. Dl Alexandru Roman, membru al Academiei Române și profesor de limba și literatura română la universitatea din Budapesta, va ține in semestrul acesta un colegiu despre fabuliștii români. — Dni Iosif Fapp-Szilágyi, secretar ministerial la ministeriul de culte și dl Antoniu Făbián, consilier la esactoratul aceluiaș ministeriu, după cum aflăm din «Unirea», n'au fost trimiși la Blaș ca să ia ip primire moștenirea remasă după mitropolitul Vancea, ci ca să cerceteze, decă averea radicală n'a scădut pe timpul regretatului mitropolit, ceea ce se face după mórtea fiecărui episcop gr. c. și r. c. — Dl Maxim Popovici, noul protopresbiter al Bocșei-montane, s'a introdus și instalat la 8/20 septembrie in diua de Sta Marie mică.

Congresul studenților români in anul viitor se va ține la Buzeu. Inainte d'a porni acasă studenții români din Transilvania, colegii lor din București le-a dat un banchet in sala de marmoră a otelului «Union», apoi mai mulți i-au petrecut până la frontiera Predeal.

Adunări invetătorești. Mariana, reuniunea invetătorilor gr. c. din părțile Năsêudului, se va intruni in adunare generală la Năsêud in 3 și 4 octombre n. sub presiudul dlui Ioan Jarda, secretar dl Clement Grivase. Afară de lucrările oficiale se vor ține și prelegeri practice și teoretice de cătră invetătorii George Mihalca, Ioan Tivadar, Grigorie Neamțu, Andron Petri, Iuliu Bugnariu, Romul Densușian și Nichita Cotuț. — La adu-

narea din Secusigiu a învățătorilor din protopopiatul Timișorii, pe care o anunțăm în nr. trecut, învățătorii D. Sebeșan, D. Mărgineanțu, P. Dragan și învățătoarea A. Barbulescu Sebeșan vor ține prelegeri teoretice și practice.

C E E N O U ?

Hymen. *Di Constantin cav. de Popovici și baro-nesa Maria Styrcea* s-au serbat cunună la 10/22 septembrie în Cernăuți. Cununătorul a fost însuș Em. Sa arhiepiscopul și mitropolitul dr. Silvestru Morariu-Andreevici; nuni mari baronul Emanuil Styrcea cu dna Popovici, suplinitor dl căpitan Calmuțki cu dōmna Pantasi; surori de mirēsă dșōrele A. Miculi și E. Popovici; vătăjeii dnii br. Ioan Styrcea și Nicu cav. de Popovici. — *Di Petru Drăghici*, proprietar în Mercurea, la 8/20 septembrie s'a logodit cu dșōra Maria Demian asemenea din Mercurea. — *Di Ioan Marcu*, învățator în Sângeorgiu-român, la 25 septembrie s'a cununat cu dșōra Elisabeta Pop în Feldru. — *Di Ioan Gruesu*, învățator în Ciacova, la 2 octombrie se va cunună cu dșōra Iuliana Musteți în Cebza. — *Di Andrei Radeș*, absolvent de cursul teologic în archidieceasa Blaș, la 12/24 septembrie s'a cununat cu dșōra Roseta N. Șerban în Voila. — *Di Gavril Pop*, cleric absolvent asemenea din Blaș, la 17 septembrie s'a logodit cu dșōra Maria Voda, fiica dlui Andrei Voda paroc în Ornișul-de Cămpie. — *Di Ioan Cinca*, absolvent de teologie al diecesei oradane, la 29 septembrie s'a cununat cu dșōra Iustina Clintoc, fiica dlui Ioan Clintoc paroc gr. c. în Chimiz, comitatul Sabolci. — *Di dr. Titu Ben*, medic cercual în Orlat și dșōra Valeria Colbasi, se vor cunună la 2 octombrie n. în Sibiu-cetate. — *Di Mihail Chibelean*, învățator în Iclandul-mare și dșōra Elena Crăciun asemenea din Iclandul-mare, s'au logodit. — *Di Ioan Marti*, notar comunal în Rodna-vechiă, și dșōra Mariti Palăgies, s'au cununat la Năsēud în 25 septembrie. — *Di Corneliu Anca*, absolvent de teologie din diecesa Gherla, și dșōra Lucretia Cioloca, s'au logodit în Bileag la 27 septembrie. — *Di Teodor Moldovan*, absolvent de teologie din Gherla, și dșōra Emilia Cupcea, s'au cununat în 29 septembrie la Șieu-Magerus.

Sciri personale. *Di Modest cav. de Grigorcea*, candidatul partidului național român din Bucovina, a fost ales deputat dietal în cercul Storojinet. — *Di dr. Matei Lupu* s'a deschis cancelaria advocațională în Rădăuți. — *Di Vasile Calbasa* a făcut cu succes cursul în academia militară din Wiener-Neustadt și ca unul dintre cei mai distinși ai clasei sale, a eșit ca locotenent.

Studentii la mormēntul lui Alecsandri. Congresul studenților români ținēdu-se anul acesta la Roman, oraș situat aproape de Mircești, o parte a studenților a făcut o excursiune la mormēntul marelui nostru poet Vasile Alecsandri, ca să aducă umbrei sale tributul devotamentului. Studentii au fost așteptați de mai mulți țărani și de elevii școlii primare, cari cântau imnul «Destēptă-te Române!» Vēduva ilustrului nemuritor și familia aceluia au făcut zeșilor tineri primirea cea mai căldurōsă și cu toții s'au dus la capela provisorie, înălțată de-asupra criptei, unde este inmormēntat bardul, în grădina din fața casei, între cei doi meri, unde îi plăcea odată să se odihnescă. Studentii au depus pe mormēnt o frumōsă cunună de stejar și lauri, cu care ocaziune dl Taușescu, președintele congresului, a ținut un discurs. Au mai vorbit dnii Rigu din Iași, Popovici din Ardeal și M. G. Petrescu din București. Dna Alec-

sandri mulțumind studenților, c'au venit să vedă cel din urmă locaș al soțului seu, i-a intrunit la o gustare pregătită în grădină. Rentorcēndu-se studenții, au decis să dea dnei Alecsandri drept semn de omagiu un album, în care toți cei ce au fost la Mircești, să scrie ceva. Acest album începe cu niște versuri a dșōrei Cornelia Chernbach, studentă în medicină.

Esposiția sodalilor români din Sibiu. Reuniunea sodalilor români din Sibiu, voind a-și serbă jubileul de 25 de ani dela înființarea sa, a intocmit o esposiție a meseriașilor români în Sibiu. Sosind în sfērșit și concesiunea ministerială, esposiția se va deschide mâne duminică la 2 octombrie n. Va sta deschisă până 'n 9 octombrie și va cuprinde tot felul de obiecte industriale confecționate de meseriași și industriași români din orasul și comitatul Sibiu.

Dieta s'a deschis în sâmbăta trecută. Pân' acuma s'au ales membrii delegațiunii, care în anul acesta va ține sesiunile sale în Budapesta. În casa deputaților dintre români s'a ales în delegațiune, ca 'n anii trecuți, dl George Szerb; casa magnaților n'a ales nici un român, numai între suplenți a pus pe dl dr. Iosif Gall. Gajzago, presidentul curții de compturi, s'a dat dimisiunea, din cauza că ginere-seu Bela Lukács s'a numit ministru de comerț și comunicațiune și astfel nu mai pōte să revēdă socotelile aceluia ministeriu. În locul lui se va numi deputatul Hyeronimy.

Bal la Năsēud. Tinerimea română din Năsēud va arangia acolo în 4 octombrie n. bal în sala de gimnastică dela gimnasiu. Venitul curat este destinat în folosul fondului societății de ajutorare a școlarilor gimnaziali și universitari «Vasile Nașcu.»

Institute de credit. *La Lipova* se va înființa un institut de credit și economii; în cauza acesta protopresbiterii Vasile Beles din Radna și Voicu Hamsea din Lipova, dimpreună cu învățătorii D. Roman și C. Crețiu au convocat o conferență pe 17/29 septembrie la Lipova. — *În Oradea-mare*, unde eră vorba să se înființeze un institut de credit și economii românesc, se va întemeia în curēnd o nouă bancă, a cincea în orașul nostru. În direcțiune vor fi și doi români, canonicul Sarkady și avocatul Nicolae Zigre. Aușim că între acționari sânt mulți români. — *La Saravale* nu se va înființa proiectatul institut de credit și economii, căci nu s'au găsit destui subscriitori.

OGLINDA LUMEI.

Cronică mică. *Republica franceză* la 22 septembrie a serbat aniversarea de o sută de ani, de când s'a proclamat în Franca prima republică; centenarul s'a celebrat la Panteon cu mare desfășurare a trupelor, în prezența președintelui republicei Carnot, a ministrilor și a tuturor demnitarilor. — *Congresul muncitorilor din Franca* s'a deschis la Marsilia în 24 septembrie, luând parte vr'o 100 de delegați; între aceștia și cunoscutul socialist german Liebknecht, care a ținut și un discurs fulminant ș-apoi a fost dat peste graniță. — *Cholera* în Hamburg a început să scadă, dar a trecut în Germania și Polonia, aicia inse numărul morților este fōrte mic.

Românii din Istria se mișcă. Se știe, că 'n Istria se află mulți români, cari în mijlocul slavilor ș-au păstrat dialectul lor. Despre ei au scris Ion Maiorescu, Nic. Densușianu și alții, chiermând luarea aminte asupra acestei părți din corpul național. Acum cetim în «Voința Națională» din București, că printre românii din

Istria se desenează de câțiva timp o mișcare de redestep-tare. Mai multe familii de țărani au arătat dorința de a trimite pe copiii lor în România spre a învăța bine românește. Este de dorit să se înființeze și în Istria școlile românești, ca în Macedonia.

Episcopie română în Macedonia. Se știe cât de crâncen luptă românii din Macedonia în contra despotismului grec și cât de mult stăruiesc ei pentru înființarea unui episcopat român, care să-i scotă din ghiarele nesățioase ale grecismului. În sfârșit s'a realizat și dorința aceasta. Din Bitolia se scrie cu datul de 6 septembrie diarului «Tribuna»: Bucuria este la culme printre Românii din împărăția otomană. Majestatea Sa sultanul a binevoit a acorda poporului român dreptul de a avea episcopi naționali. O iradea imperială a sancționat acest drept. Din acest moment Românii din Turcia sunt constituiți bisericește independenți și o cră nouă începe pentru ei.

Un om care nu se teme de cholera. Dl Stanhope, corespondentul special al diarului «New-York Herald», plecând la Hamburg și Altona, spre a trimite raporturi din fața locului despre mersul cholerei, s'a dus întâi la Paris în institutul renumitului Pasteur și s'a inoculat cu un vaccin anti-choleric. Astfel s'a dus la Hamburg și prin toate locurile bătute de cholera, espunându-se pericolelor celor mai primejdișoare; a beut din paharul choleriștilor, a mâncat din mâncările lor, s'a culcat într'un pat cu ei și n'a căpătat bóla de fel. El trimite zilnic rapoarte diarelor pe care le reprezintă.

Cholera în Persia. Epidemia cholerei în Persia după un raport al profesorului Menold din Paris, bătute într'un mod inspăimântător. În Teheran, un oraș cu 100 de mii locuitori, mor zilnic câte 300—400 persoane; iar în Tebris mortalitatea e și mai mare: câte 500 de persoane mor pe fiecare zi. Toți demnitarii mai înalți din Teheran, precum și un regiment întreg de soldați, împreună cu ofițerii lor au fugit din oraș. Intre cei morți

de cholera e și Garnier, directorul căilor ferate. Consulului francez din Tebris i-a murit de această bóla teribile soția, doue fetițe și o rudă. Pe lângă cholera a început a se ivi acum o altă miserie: lipsa de pâine. Poporația persană e secerată îngrozitor de cholera și de fomete.

Ciasornicul Florei. Grădinarul Debert, din Paris, a fabricat un ciasornic de flori. În mijlocul unui tapet verde se află un mare cerc, a cărui circonferință este ornată de flori multicolore și care reprezintă ciasornicul. Ciasurile sunt însemnate prin cifre desemnate prin mijlocul variațiunii de flori și doue lanțete — și ele tot de flori — sunt arătătorii ciasurilor și minutelor. La jumătăți de oră séu la oră, florile încep să fâșie, făcând un sgomot foarte plăcut. Acest fâșiu este destul de tare ca să se audă din depărtare. Partea mecanică a acestui miraculos ciasornic — căci se înțelege că lanțetele de flori nu se mișcă singure pe acel quadrant — este ascunsă sub pământ. Așa că iluziunea este perfectă și completă.

Căldarul săptămânei.

Diua săpt.	Căldarul vechiu	Căld. nou	Sorele
Dumin. după înalț. Crucii, Ev. dela Marcu, c. 8. gl. 8. a inv 5.			res. ap.
Duminică	20 Mart. Eustati.	2 Otto.	6 1 5 36
Luni	21 Apost. Codrat.	3 Ilari.	6 3 5 14
Marti	22 S. Mart. Foca.	4 Francisc.	6 5 5 31
Mercuri	23 Zem. S. Bot.	5 Fides.	6 7 5 29
Joi	24 Mart. Tecla.	6 Bruno.	6 8 5 28
Vineri	25 Cuv. Eufrosina.	7 Amalia Cha.	6 9 5 26
Sâmbătă	26 S. Adorm. S. Ioan Ev.	8 Brigita.	6 11 5 24

***
Treiluniul iuliu-septembrie se va încheia cu numărul viitor. Rugăm pe toți aceia, a căror abona-mente expiră, să binevoască a le înnoi de timpuriu.

Proprietar, redactor răspundător și editor:
IOSIF VULCAN.

👉 Cel mai mare magazin de încălțăminte și de pălării. 👈

M A R T I N H A J N A L

negustor de păpuți (ghete) și de pălării în ORADEA-MARE, STRADA ARBORELEI VERDE, (peste drum de pârta otelului „Arborele-verde.”)

Am onôrea a prevesti on. public, că pentru sezonul de toamnă și de iarnă am asortat foarte bogat magazinul meu și sânt în stare a-mi oferi mărfurile onorab. cumpărători cu prețuri moderate. Ieftinitatea mărfurilor mele se probază prin următoarele prețuri curente:

Pentru dâmne:

1 păreche de păpuți din piele de vițel	... 2 fl. 75 cr.
1 păreche de păpuți de piele fină patent	... 2 fl. 60 cr.
Aceeaș cu capne	... 2 fl. 90 cr.
1 păreche fină de piele de capră, forma inimii	... 3 fl. — cr.
1 păreche din piele de capră franceză, cu capne	... 3 fl. 60 cr.
Aceeaș cu talpă galbenă cusută or. cu cuie	... 3 fl. 80 cr.
1 păreche de păpuți de lac, galbenă cusută	... 4 fl. — cr.
1 păreche Palmat cu nasturi pe lature	... 4 fl. 90 cr.
1 păreche adevărată Lissé	... 6 fl. 40 cr.

Pantofi de dimineața de la 80 de cr. în sus.

Păpuți de fete și copii numai de caliitatea cea mai bună de totă forma și mărimea.

Pălării, cămeși, cravate, gulere și manchette, mănuși și ciorapi, subcămeși de iernă, fabricatele cele mai bune de tot prețul.

9. (4—5.) Cer căutarea cât de numerosă a onorab. public.

Comandele din provincie se efectuează prompt.

Pentru domni:

1 păreche de păpuți neteți de vics	... 2 fl. 75 cr.
1 păreche de păpuți de vics cu Einsatz	... 3 fl. — cr.
1 păreche fină cu Einsatz și capne	... 3 fl. 25 cr.
1 păreche fină de piele patent, cu enape	... 4 fl. 30 cr.
1 păreche dela Carlsbad	... 5 fl. 25 cr.
1 păreche de păpuți de lac	... 5 fl. — cr.

Mare asortiment de păpuți și cisme pentru băeți.

Cu stimă

MARTIN HAJNAL.